

Dosarul nr. 2ra-346/22
2-11015669-01-2ra-04042022

Prima instanță - (Judecătoria Cahul, sediul central) jud: M. Bușuleac
Instanța de apel - (Curtea de Apel Cahul) jud: G. Vavrin, I. Dănăilă, T. Berdilă

ÎNCHEIERE

11 mai 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Dumitru Mardari
Mariana Pitic
Victor Burduh

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva Valentinei Donea (succesor în drepturi Stela Donea), intervenienți accesorii Oficiul Avocatului Poporului, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Economiei al Republicii Moldova, cu privire la exproprierea de bunul imobil pentru cauză de utilitate publică,

împotriva deciziei din 2 noiembrie 2021 a Curții de Apel Cahul,

c o n s t a t ă:

La 29 noiembrie 2011, Agenția Relații Funciare și Cadastru, în interesele Republicii Moldova, a înaintat cerere de chemare în judecată împotriva Valentinei Donea, prin care a solicitat: exproprierea terenului agricol cu suprafața de 0,6244 ha cu nr. cadastral xxxxx, deținut cu drept de proprietate privată de Valentina Donea în beneficiul statului, cu restituirea cuantumului despăgubirii în sumă de 49635,50 de lei din contul bugetului de stat.

În motivarea acțiunii, s-a indicat că în conformitate cu Legea nr. 176-XVI din 10 iulie 2008 privind declararea utilității publice a lucrărilor de interes național, terenul agricol ce aparține Valentinei Donea în proprietate privată cu nr. cadastral xxxxx, cu suprafața totală de 0,6244, amplasat în satul Giurgiulești raionul Cahul, înregistrat la Oficiul Cadastral Teritorial Cahul la 26 noiembrie 2002, este supus exproprierii pentru cauză de utilitate publică de interes național, pentru construcția Portului Internațional Liber Giurgiulești.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr.186 din 9 martie 2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului Internațional Liber Giurgiulești, Agenția este împuternicită să asigure prin intermediul întreprinderilor subordonate realizarea prevederilor Legii nr.176, precum și asigurarea controlului comisiei pentru soluționarea întâmpinărilor expropriaților la propuneri de expropriere, aprobat prin Hotărârea sus menționată.

În rezultatul activității comisiei, în baza art.9 din Legea nr.488-XVI din 8 iulie

1999 și conform Hotărârii Guvernului nr.186 din 9 martie 2009, Agenția, prin scrisoarea nr.36-01-08/1673 din 18 august 2010, a prezentat oferta de exproprie a terenului agricol privat cu nr. cadastral xxxxx cu suprafața totală de 0,6244 ha, la prețul de despăgubire calculat în suma de 49 635,50 de lei, determinat în conformitate cu prevederile legislației vigoare.

În conformitate cu art.10 alin. (2) din Legea nr. 488-XIV din 8 iulie 1999, expropriatul a depus întâmpinare împotriva ofertei de exproprie în formă scrisă, care a fost înregistrată în Agenție sub nr.D-295 din 28 septembrie 2010. Valentina Donea nu a acceptat oferta, și a solicitat transmiterea terenului în arendă.

Conform art. 11 din Legea nr.488 din 8 iulie 1999 și în temeiul Hotărârii Guvernului, Valentina Donea a fost invitată la ședința pentru soluționarea întâmpinărilor expropriaților la propunerile de exproprie la 27 octombrie 2010, invitația nr.36/01-08/2164 din 22 octombrie 2010.

În cadrul ședinței, expropriatul a solicitat schimbarea terenului cu echivalentul amplasat în mun. Chișinău sau apartament cu 2 odăi în or. Cahul, sau echivalentul costului apartamentului la prețul de piață.

În baza art. 9 al Legii nr. 488 exproprierii pentru cauză de utilitate publică în urma consultărilor cu organele administrației publice, Comisia nu a adoptat întâmpinarea expropriatului și prin oferta repetată nr.36-01- 08/1038 din 6 iunie 2011 privind exproprie a terenului agricol proprietatea privată s-a propus în schimb la discreția expropriatului, un alt teren echivalent din cele existente, proprietate a statului, amplasate în unele din UAT: Sadova r-nul Călărași, Sculeni r-nul Ungheni, Plopi r-nul Cantemir, Cairaclia r-nul Taraclia.

Întâmpinarea parvenită la 15 iulie 2011, înregistrată sub nr.D-224/10, prevede dezacordul total al ofertei, iar alte propuneri scrise de la titularul obiectului exproprierii nu au parvenit.

Astfel, potrivit procesului-verbal nr.5 din 26 iulie 2011, s-a constatat că nu s-a ajuns la un acord comun cu proprietarul obiectului exproprierii și actele au fost expediate Agenției Relații Funciare și Cadastru pentru soluționarea exproprierii prin intermediul instanței de judecată.

Conform art.13 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488-XIV din 8 iulie 1999, în cazul în care părțile nu ajung la un acord asupra exproprierii în modul stabilit la art. 9-12, exproprierea pentru cauză de utilitate publică nu poate fi făcută decât prin hotărâre judecătorească cu dreptă și prealabilă despăgubire.

Prin încheierea din 11 aprilie 2012 a Judecătoriei Cahul, s-a înlocuit Valentina Donea cu succesorul ei în drepturi Stela Donea. (vol. I, f.d.48)

Prin încheierea din 4 octombrie 2013 a Judecătoriei Cahul, s-a dispus efectuarea expertizei în comisie în scopul stabilirii valorii reale și daunelor cauzate proprietarului în urma exproprierii terenului și s-a suspendat examinarea cauzei până la primirea raportului de expertiză. (vol. I, f.d.50-51)

Prin încheierea din 5 iunie 2012 a Judecătoriei Cahul, în calitate de intervenienți accesorii, în proces au fost atrași Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova. (vol. I, f.d.49)

Prin încheierea din 18 decembrie 2019 a Judecătoriei Cahul, sediul central, s-a reluat examinarea cauzei. (vol. I, f.d.110-111)

Prin hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătoriei Cahul, sediul central, s-a admis cererea de chemare în judecată depusă de Agenția Relații Funciare și Cadastru împotriva Valentinei Donea (succesor în drepturi Stela Donea), intervenienți accesorii

Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei și Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, cu privire la exproprierea de bunul imobil pentru cauză de utilitate publică.

S-a expropriat pentru cauză de utilitate publică de interes național în folosul statului terenul agricol cu suprafața de 0,6244 ha cu nr. cadastral xxxxx proprietate a Valentinei Donea, cu încasarea în folosul Valentinei Donea din bugetul de stat a sumei de 280 980 lei.

S-a încasat din bugetul de stat în folosul Valentinei Donea, cu titlu de cheltuieli de judecată, suma de 1 550 de lei.

La 26 ianuarie 2021, Agenția Relații Funciare și Cadastru a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând casarea parțială a acesteia, cu emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a cererii de chemare în judecată.

La 12 februarie 2021, Ministerul Finanțelor a declarat apel împotriva hotărârii primei instanțe, solicitând casarea acesteia în partea încasării din contul bugetului de stat a mijloacelor bănești cu titlu de expropriere și a cheltuielilor de judecată.

Prin decizia din 2 noiembrie 2021 a Curții de Apel Cahul, s-au respins apelurile declarate de Agenția Relații Funciare și Cadastru și de Ministerul Finanțelor și s-a menținut hotărârea din 12 ianuarie 2021 a Judecătorei Cahul, sediul central.

În motivarea deciziei emise, Colegiul instanței de apel a constatat că, de fapt, litigiul dintre părți se axează pe cuantumul despăgubirii acordat de Stat pentru exproprierea terenului agricol proprietate privată a pârâtei.

Referitor la cuantumul despăgubirii propuse de Agenția Relații Funciare și Cadastru pârâtei, pentru exproprierea terenului agricol, Colegiul instanței de apel a reținut că suma de 49 635,50 de lei nu constituie o dreaptă și echitabilă despăgubire, menționând că despăgubirea stabilită de Agenția Relații Funciare și Cadastru a fost calculată în baza prețului normativ stabilit în poziția a II-a din Anexa la Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, cu toate că, în art. 15 alin. (2) și (3) din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică, legislatorul expres a prevăzut că, despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilelor sau a drepturilor patrimoniale supuse exproprierii, iar, art. 17 alin. (1) din Legea privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, stabilește că, compensarea pierderilor cauzate de înstrăinarea forțată a terenurilor are loc conform prețului de piață al acestora, dar nu mai puțin decât prețul normativ calculat conform tarifelor prevăzute la poziția a II-a din anexă.

Astfel, calculând despăgubirea pentru exproprierea terenului în baza prețului normativ de înstrăinare a terenurilor agricole, Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a ținut cont în deplină măsură de întregul cadrul normativ în vigoare care reglementează acest aspect.

Mai mult ca atât, cuantumul despăgubirii propuse de Agenția Relații Funciare și Cadastru pârâtei pentru exproprierea terenului agricol, nu constituie valoarea reală a terenului agricol pe care ultima ar fi obținut-o în cazul vinderii terenului la prețul liber de piață și nici drepturile patrimoniale care puteau fi obținute de către pârâtă în rezultatul exploatării potrivit destinației terenului agricol.

A conchis că prima instanță întemeiat a reținut valoarea de despăgubire a terenului agricol supus exproprierii, în mărime de 4 500 lei pentru un ar de teren supus exproprierii, propus de partea pârâtă, ca fiind o dreaptă și echitabilă despăgubire.

La 7 martie 2022, Ministerul Finanțelor a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia, casarea parțială a deciziei și a

hotărârii, în partea încasării din bugetul de stat a mijloacelor bănești cu titlu de compensație de expropriere și a cheltuielilor de judecată.

În motivarea recursului a invocat că decizia și hotărârea urmează a fi casate în baza temeiurilor prevăzute la art. 432 alin. (1), (2) lit. a) și c) din Codul de procedură civilă.

A susținut că art.15 din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488/1999, stabilește expres că valoarea obiectului exproprierii se stabilește de către experți, prin intermediul unui raport de expertiză, iar art.148 din Codul de procedură civilă, stipulează că pentru elucidarea unor aspecte din domeniul științei, artei, tehnicii, meșteșugurilor artizanale și din alte domenii, apărute în proces, care cer cunoștințe speciale, instanța dispune efectuarea unei expertize, la cererea părții sau a unui alt participant la proces, iar în cazurile prevăzute de lege, din oficiu.

Astfel, consideră că raportul scris al specialistului, nu pot înlocui raportul de expertiză și, atât prima instanță cât și instanța de apel, eronat și neîntemeiat au admis pretențiile formulate de partea pârâtă.

În acest sens, a invocat că din materialele cauzei se atestă că Agenția Relații Funciare și Cadastru, acționând în calitate de reclamant în baza prevederilor Hotărârii Guvernului nr.186/2009 cu privire la unele măsuri privind asigurarea activității Portului International Liber Giurgiulești, nu a formulat și susținut o acțiune de expropriere la suma dispusă de instanță prin hotărâre judecătorească. Or, instanța în lipsa unui raport de expertiză emis conform legii, a apreciat în mod unilateral valoarea terenului vizat.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Referitor la termenul de declarare a recursurilor, Colegiul reține că decizia din 2 noiembrie 2021 a Curții de Apel Cahul a fost expediată părților la 10 ianuarie 2022 (vol. I, f.d.230), însă dovada legală de recepționare a acesteia lipsește la dosar.

Totodată, în recursul declarat de Ministerul Finanțelor s-a menționat că decizia integrală a fost comunicată ministerului la 14 ianuarie 2022.

Din aceste considerente, Colegiul constată că recursul a fost declarat în termen.

În conformitate cu art. din 439 alin. (2) și (3) din Codul de procedură civilă, după parvenirea dosarului, un complet din 3 judecători decide asupra admisibilității recursului, dispune expedierea copiei de pe recurs intimatului, cu înștiințarea despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței timp de o lună de la data primirii acesteia.

Judecătorul raportor verifică încadrarea în prevederile legii a temeiurilor invocate în recurs și face un raport verbal în fața completului de judecată instituit în conformitate cu alin. (2).

Curtea Supremă de Justiție a comunicat intimaților cererea de recurs la 4 aprilie 2022, informându-i despre necesitatea depunerii obligatorii a referinței. Însă, până la data examinării admisibilității recursului, referințe nu au fost depuse.

Examinând temeiurile recursului, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține următoarele.

Temeiurile de declarare a recursului sunt prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).

Astfel, instanța de recurs reține că examinarea chestiunii privind admisibilitatea recursului presupune verificarea conformității temeiurilor invocate în cererea de recurs cu temeiurile prevăzute la art. 432 din Codul de procedură civilă.

La caz, Colegiul constată că argumentele invocate în cererea de recurs nu se încadrează în limitele stabilite de norma indicată, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate, or, motivele recursului sunt similare celor invocate în cadrul judecării cauzei, asupra căror instanța de apel s-a pronunțat.

Dezacordul recurentului cu decizia instanței de apel, nu constituie temei de casare a deciziei recurate, or, recursul exercitat conform Secțiunii a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Totodată, Colegiul reține că, potrivit regulilor din Secțiunea a II-a din Capitolul XXXVIII Codul de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanța de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural, și anume, dacă se invocă că instanța judecătorească a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 Codul de procedură civilă, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din recursul declarat nu rezultă că instanța a apreciat arbitrar probele.

În acest sens CtEDO în jurisprudența sa constantă statuează că, dreptul de acces la instanța de judecată nu este absolut. Există limitări implicit admise [cauza Golder împotriva Regatului Unit, pct. 38; Stanev împotriva Bulgariei (MC), pct. 230]. Acesta este în special cazul condițiilor de admisibilitate a unui recurs, întrucât prin însăși natura sa necesită o reglementare din partea statului, care se bucură în această privință de o anumită marjă de apreciere (Luordo împotriva Italiei, pct. 85). Condițiile de admisibilitate ale unui recurs pot fi mai stricte decât pentru un apel (Levages Prestations Services împotriva Franței, pct. 45).

Curtea a mai reiterat că, modul de aplicare a articolului 6 CEDO procedurilor în fața instanțelor ierarhic superioare depinde de caracteristicile speciale ale procedurilor respective; trebuie ținut cont de totalitatea procedurilor în sistemul de drept național și de rolul instanțelor ierarhic superioare în acest sistem. (a se vedea Botten împotriva Norvegiei, hotărâre din 19 februarie 1996, Reports 1996-I, p. 141, § 39).

La fel, conform jurisprudenței Curții, procedurile cu privire la admisibilitatea căii de atac și procedurile care implică doar chestiuni de drept, și nu chestiuni de fapt, pot fi conforme cu cerințele articolului 6 § 1 (Helmens împotriva Suediei 9 octombrie 1991, § 31, Seria A, nr. 212-A).

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului.

Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Având în vedere cele expuse, Colegiul consideră că recursul declarat de Ministerul Finanțelor nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă și, drept urmare, este inadmisibil.

În conformitate cu art. 270, art. 433 lit. a) și art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se declară inadmisibil recursul înaintat de Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Dumitru Mardari

judecătorii

Mariana Pitic

Victor Burduh